

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (desmitā palāta)

2022. gada 20. oktobrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Maksājumu kavējumu novēršana komercdarījumos – Direktīva 2011/7/ES – 12. panta 4. punkts – Piemērojamība laikā – Pirms 2013. gada 16. marta iedibinātā prakse neiekasēt nedz procentus par maksājuma kavējumu, nedz kompensāciju par atgūšanas izmaksām – Prakse, ko piemēro individuāliem pasūtījumiem, kas veikti, sākot no šā datuma – 7. panta 2. un 3. punkts – Acīmredzami netaisnīgi līguma noteikumi un prakse – Brīvprātīga atteikšanās

Lietā C-406/21

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa, Somija) iesniegusi ar 2021. gada 1. jūlija lēmumu un kas Tiesā reģistrēts šajā pašā dienā, tiesvedībā

A Oy

pret

B Ky,

C mantinieku kopība,

TIESA (desmitā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs D. Gracijs [*D. Gratsias*], tiesneši I. Jarukaitis [*I. Jarukaitis*] un Z. Čehi [*Z. Csehi*] (referents),

ģenerālvokāts: E. M. Kolins [A. M. Collins]

sekretārs: A. Kalots Eskobars [A. Calot Escobar],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko snieguši:

- A Oy vārdā – K. Tenhovirta, *asianajaja*,
- Somijas valdības vārdā – A. Laine, pārstāve,

* Tiesvedības valoda – somu.

– Eiropas Komisijas vārdā – *G. Gattinara, T. Simonen* un *I. Söderlund*, pārstāvji,

ņemot vērā pēc ģenerālvokāta uzklauššanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerālvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā ir jāinterpretē Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/7/ES (2011. gada 16. februāris) par maksājumu kavējumu novēršanu komercdarījumos (OV 2011, L 48, 1. lpp.) 7. panta 2. un 3. punkts, kā arī tās 12. panta 4. punkts.
- 2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp, A Oy, no vienas puses, un B Ky un C mantinieku kopumu, no otras puses, par novēlotu 135 rēķinu samaksu, kuru samaksas termiņi bija no 2015. gada 10. aprīļa līdz 2018. gada 21. februārim.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Direktīva 2011/7

- 3 Direktīvas 2011/7 12., 16. un 28. apsvērumā ir teikts:

“(12) Maksājuma kavējums ir līguma pārkāpums, kas zemās vai nulles nokavējuma procentu likmes un/vai atlīdzināšanas procedūras ilguma dēļ parādniekiem vairumā dalībvalstu ir kļuvis finansiāli izdevīgs. Lai šo tendenci pavērstu pretējā virzienā un atturētu no maksājumu kavējumiem, ir nepieciešama izlēmīga pāreja uz maksājumu tūlītējas veikšanas kultūru, saskaņā ar kuru par redzami netaisnu līguma noteikumu vai praksi vienmēr būtu jāuzskata tas, ka tiek izslēgtas tiesības pieprasīt procentus. Šādai pārejai būtu jāietver arī īpašu noteikumu ieviešana par maksājumu termiņiem un par kreditoriem radušos izmaksu kompensēšanu, un – *inter alia* – par to, ka būtu jāprezūmē, ka ir redzami netaisni izslēgt tiesības uz atgūšanas izmaksu kompensāciju.

[..]

(16) Ar šo direktīvu nevajadzētu kreditoram uzlikt par pienākumu pieprasīt nokavējuma procentus. Maksājuma kavējuma gadījumā šai direktīvai būtu jāļauj kreditoram pieprasīt nokavējuma procentus bez iepriekšēja brīdinājuma par līguma noteikumu nepildīšanu vai citiem līdzīgiem paziņojumiem, ar kuriem parādniekam atgādina par tā pienākumu samaksāt.

[..]

(28) Ar šo direktīvu būtu jāaizliedz ļaunprātīgi izmantot brīvību slēgt līgumus par ļaunu kreditoram. Lidz ar to gadījumos, kad līguma noteikums vai prakse attiecībā uz maksājuma dienu vai termiņu, nokavējuma procentu likmi vai atgūšanas izmaksu kompensāciju nav attaisnojami, pamatojoties uz parādniekam piešķirtajiem nosacījumiem, vai arī tas galvenokārt kalpo parādnieka papildu likviditātes nodrošināšanai uz kreditora rēķina, to var uzskatīt par šāda veida ļaunprātīgu izmantošanu. [..]. Jo īpaši par redzami netaisnu vienmēr būtu jāuzskata tas, ka tiek skaidri izslēgtas tiesības pieprasīt procentus, turpretī būtu jāprezūmē, ka ir redzami netaisni izslēgt tiesības uz atgūšanas izmaksu kompensāciju. Šī direktīva nedrīkstētu ietekmēt valstu noteikumus, kas attiecas uz līgumu slēgšanu vai kas reglamentē tādu līgumos paredzētu noteikumu spēkā esamību, kuri ir netaisni attiecībā pret parādnieku.”

4 Šīs direktīvas 1. panta “Priekšmets un piemērošanas joma” 1. un 2. punktā ir paredzēts:

“1. Šīs direktīvas mērķis [ir] apkarot maksājumu kavējumus komercdarījumos, lai nodrošinātu iekšējā tirgus pienācīgu darbību, tādējādi veicinot uzņēmumu un jo īpaši [mazo un vidējo uzņēmumu (MVU)] konkurētspēju.

2. Šo direktīvu piemēro visiem maksājumiem, ko veic kā atlīdzību komercdarījumos.”

5 Saskaņā ar minētās direktīvas 2. pantu:

“Šajā direktīvā piemēro šādas definīcijas:

1) “komercdarījumi” ir darījumi starp uzņēmumiem vai starp uzņēmumiem un publiskām iestādēm, kuru rezultāts ir preču piegāde vai pakalpojumu sniegšana par atlīdzību;

[..]

4) “maksājuma kavējums” ir maksājuma neveikšana līgumā vai tiesību aktos noteiktajā termiņā, ja ir izpildīti 3. panta 1. punktā [..] paredzētie nosacījumi;

5) “nokavējuma procenti” ir likumiskie nokavējuma procenti vai procenti, par kuru likmi uzņēmumi vienojušies, ievērojot 7. pantu;

6) “likumiskie nokavējuma procenti” ir vienkārši nokavējuma procenti, kuru likme ir vienāda ar pamatlikmi, kam pieskaitīti vismaz astoņi procentpunkti;

[..].”

6 Šīs direktīvas 3. panta “Darījumi starp uzņēmumiem” 1. punktā ir paredzēts:

“Dalībvalstis nodrošina, ka komercdarījumos starp uzņēmumiem kreditoram bez vajadzības atgādināt ir tiesības uz nokavējuma procentiem, ja ir izpildīti šādi nosacījumi:

a) kreditors ir izpildījis savas līgumsaistības un juridiskos pienākumus; un

b) kreditors nav laikus saņēmis maksājamo summu, izņemot gadījumus, kad parādnieks nav atbildīgs par nokavējumu.”

7 Direktīvas 2011/7 4. pants attiecas uz darījumiem starp uzņēmumiem un publiskām iestādēm. Šā panta 3. punktā it īpaši ir paredzēts, ka dalībvalstis komercdarījumos, kur parādnieks ir publiska iestāde, nodrošina, ka maksājumu termiņš nepārsniedz konkrētus 3. punktā noteiktus laikposmus. Minētā panta 4. punktā dalībvalstīm ir dota iespēja noteiktos apstākļos pagarināt minētajā 3. punktā noteiktos termiņus.

8 Šīs pašas direktīvas 6. pantā “Atgūšanas izmaksu kompensācija” ir paredzēts:

“1. Dalībvalstis nodrošina, ka – ja saskaņā ar 3. vai 4. pantu komercdarījumos kļūst maksājami nokavējuma procenti – kreditoram ir tiesības saņemt no parādnieka vismaz fiksētu summu EUR 40 apjomā.

2. Dalībvalstis nodrošina, ka 1. punktā minētā fiksētā summa ir maksājama bez vajadzības atgādināt un kā kompensācija kreditoram par atgūšanas izmaksām.

3. Papildus 1. punktā minētajai fiksētajai summai kreditoram ir tiesības saņemt no parādnieka saprātīgu kompensāciju par jebkādam atgūšanas izmaksām, kas pārsniedz minēto fiksēto summu un kas radušās parādnieka maksājuma kavējuma dēļ. [..]”

9 Minētās direktīvas 7. panta “Netaisni līguma noteikumi un prakse” 1.–3. punktā ir noteikts:

“1. Dalībvalstis paredz, ka līguma noteikums vai prakse attiecībā uz maksājuma dienu vai termiņu, nokavējuma procentu likmi vai atgūšanas izmaksu kompensāciju nav izpildāma vai rada iemeslu prasībai par zaudējumu atlīdzību, ja tā ir redzami netaisna pret kreditoru.

Nosakot, vai līguma noteikums vai prakse ir redzami netaisna pret kreditoru šā punkta pirmās daļas nozīmē, ņem vērā visus lietas apstākļus, tostarp:

a) jebkādu tādu būtisku novirzi no labas tirdzniecības prakses, kura ir pretēja labai ticībai un taisnīgai darījumu veikšanai;

b) ražojuma vai pakalpojuma īpašības; un

c) ja parādniekam ir kāds objektīvs iemesls atkāpties no likumā noteiktās nokavējuma procentu likmes, maksājuma termiņiem [..], vai no 6. panta 1. punktā minētās fiksētās summas.

2. Šā panta 1. punkta nolūkā uzskata, ka redzami netaisns ir līguma noteikums vai prakse, kas izslēdz nokavējuma procentus.

3. Šā panta 1. punkta nolūkā prezumē, ka redzami netaisns ir līguma noteikums vai prakse, kas izslēdz 6. pantā minēto atgūšanas izmaksu kompensāciju.”

10 Šīs pašas direktīvas 12. pantā “Transponēšana” ir noteikts:

“1. Dalībvalstis stājas spēkā normatīvie un administratīvie akti, kas vajadzīgi, lai līdz 2013. gada 16. martam izpildītu 1. līdz 8. panta un 10. panta prasības. Dalībvalstis tūlīt dara [Eiropas] Komisijai zināmu minēto noteikumu tekstu.

[..]

4. Transponējot šo direktīvu, dalībvalstis lemj par to, vai to attiecināt uz līgumiem, kas noslēgti pirms 2013. gada 16. marta.”

11 Atbilstoši Direktīvas 2011/7 13. panta pirmajai daļai:

“[Eiropas Parlamenta un Padomes] Direktīvu 2000/35/EK [(2000. gada 29. jūnijs) par maksājumu kavējumu novēršanu komercdarījumos (OV 2000, L 200, 35. lpp.)] atceļ no 2013. gada 16. marta, neskarot dalībvalstu pienākumus attiecībā uz termiņu, kad tām minētā direktīva jātransponē savos tiesību aktos un jāpiemēro. Tomēr to turpina piemērot līgumiem, kuri noslēgti pirms minētās dienas un uz kuriem saskaņā ar 12. panta 4. punktu neattiecas šī direktīva.”

Somijas tiesības

12 Direktīva 2011/7 Somijas tiesībās tika transponēta ar 2013. gada 18. janvāra *laki kaupallisten sopimusten maksuehdoista (30/2013)* (Likums par maksāšanas noteikumiem komercdarījumos (30/2013); turpmāk tekstā – “Maksāšanas noteikumu likums”).

13 Saskaņā ar Maksāšanas noteikumu likuma 1. panta 1. punktu šis likums ir piemērojams maksājumiem, kas uzņēmumam vai līgumslēdzējai iestādei ir jāveic uzņēmumam kā pretizpildījums par preces piegādi vai pakalpojumu sniegšanu.

14 Saskaņā ar minētā likuma 1. panta 2. punktu, tā tiesību normas ir piemērojamas arī līgumiskai praksei.

15 Saskaņā ar Maksāšanas noteikumu likuma 8. panta 1. punktu nav spēkā līguma noteikums, kurā ir paredzēts, ka kreditoram nav tiesību uz nokavējuma procentu samaksu. Saskaņā ar šā likuma 8. panta 3. punktu nav spēkā līguma noteikums, kurā ir paredzēts, ka kreditoram nav tiesību uz kompensāciju par atgūšanas izmaksām saskaņā ar 1999. gada 1. septembra *saatavien perinnästä annettu laki (513/1999)* (Parādu atgūšanas likums (513/1999); turpmāk tekstā – “Parādu atgūšanas likums”) pamatlietā piemērojamās redakcijas 10. un 10.e pantu, ja vien nav leģitīmu iemeslu, kas pamato šā noteikuma piemērošanu.

16 Parādu atgūšanas likumā ir paredzēta fiksētas likmes kompensācija. Saskaņā ar šā likuma 10.e pantu, ja maksājums Maksāšanas noteikumu likuma 1. panta izpratnē ir kavēts tik ilgi, ka kreditoram ir tiesības uz nokavējuma procentiem, viņam ir tiesības no parādnieka saņemt fiksētu naudas summu 40 EUR par atgūšanas izmaksām.

17 Maksāšanas noteikumu likuma 11. panta 1. punktā ir paredzēts, ka likums stājas spēkā 2013. gada 16. martā. Saskaņā ar šā 11. panta 2. punktu līgumam, kas noslēgts pirms šā spēkā stāšanās datuma, ir piemērojami noteikumi, kas bija spēkā attiecīgajā datumā.

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

18 Kopš 2009. gada aprīļa B, kura nodarbojas ar grāmatu tirdzniecību, ir A kliente un iegādājās no tā grāmatas un citas grāmatnīcas preces, veicot individuālus pasūtījumus. A piegādāja B grāmatas un nosūtīja tai atsevišķu rēķinu par katru pasūtījumu. Starp šīm pusēm nav noslēgts nedz pamatlīgums, nedz cita rakstveida vienošanās par attiecīgo preču pasūtīšanu un piegādi. Minētās puses nav arī atsevišķi rakstveidā vienojušās par rēķinu samaksu un nokavējuma procentiem.

- 19 Ar prasības pieteikumu, kas iesniegts 2018. gada 7. maijā, A lūdza *kārājāoikeus* (Pirmās instances tiesa, Somija) solidāri piespriest B un tās komplementāram C nokavējuma procentu samaksu 172,81 EUR apmērā un, piemērojot Parādu atgūšanas likuma 10.e pantu, fiksētas likmes kompensāciju par atgūšanas izmaksām 5400 EUR apmērā. Savus prasījumus A pamato ar to, ka B novēloti ir samaksājusi 135 rēķinus, kuru samaksas termiņš bija beidzies laikposmā no 2015. gada 10. aprīļa līdz 2018. gada 21. februārim.
- 20 B un C šos prasījumus apstrīdēja. Lai gan tie atzīst, ka attiecīgo 135 rēķinu samaksa tika nokavēta par laikposmu, kas sniedzas no divām dienām līdz trim nedēļām pēc samaksas termiņā beigām, tie norādīja, ka visi šie rēķini galu galā tika samaksāti.
- 21 Šajā ziņā B un C it īpaši atsaucās uz parasto praksi grāmatu tirdzniecības nozarē un to, ka astoņu gadu sadarbības laikā A tiem nekad nav prasījis samaksāt nokavējuma procentus vai maksāt kompensāciju par atgūšanas izmaksām, lai gan B lielāko daļu no A izrakstītajiem rēķiniem bija samaksājis pēc to termiņa beigām. Tie apgalvoja, ka starp A un B pastāvēja vismaz “klusējot izteikta vienošanās”, saskaņā ar kuru B drīkstēja samaksāt izrakstītos rēķinus, kas izrakstīti saprātīgā laikā pēc to samaksas termiņa, nemaksājot nokavējuma procentus. Tādējādi starp A un B pastāvēja arī vienošanās, saskaņā ar kuru A nav tiesību uz fiksētas likmes kompensāciju par atgūšanas izmaksām, kura paredzēta Parādu atgūšanas likuma 10.e pantā.
- 22 *Kārājāoikeus* (Pirmās instances tiesa) noraidīja A celto prasību.
- 23 Šajā ziņā minētā tiesa norādīja, ka noteicošais jautājums ir tas, vai A var prasīt nokavējuma procentu samaksu. Tā atsaucās uz Maksāšanas noteikumu likuma 8. panta 1. punktu, saskaņā ar kuru nav spēkā līguma noteikums, kurā ir paredzēts, ka kreditoram nav tiesību uz nokavējuma procentu samaksu. Tā kā šī tiesību norma ir imperatīva, A un B nevarēja vienoties, ka A nav nekādu tiesību uz nokavējuma procentu samaksu.
- 24 Tomēr minētā tiesa uzskatīja par pierādītu, ka starp A un B pastāv ilgstoša komercprakse, saskaņā ar kuru rēķinu var samaksāt saprātīgā laikā pēc tā samaksas termiņa beigām, nemaksājot nokavējuma procentus. Tā uzskata, ka šāda prakse nav pretrunā Maksāšanas nosacījumu likuma 8. panta 1. punktam, līdz ar to A neesot tiesību nedz uz nokavējuma procentu samaksu, nedz arī uz fiksētas likmes kompensāciju par atgūšanas izmaksām.
- 25 *Hovioikeus* (Apelācijas tiesa, Somija), kurā vērsās A, atstāja negrozītu pirmajā instancē pasludināto spriedumu un atzina, ka A un B prakse ir kļuvusi par tā līguma neatņemamu sastāvdaļu, kurš noslēgts starp tām. Kā norāda *Hovioikeus*, piemērojamās tiesību normas pieļauj, ka uz pušu piemērotās prakses pamata datums, no kura sāk skaitīt nokavējuma procentus, atšķiras no datuma, kad beidzas samaksas termiņš. Visbeidzot, tā atzina, ka minētā prakse nav arī nesaprātīga vai ļaunprātīga un tādējādi tā nav pretrunā imperatīvajam tiesiskajam regulējumam.
- 26 A iesniedza pārsūdzību *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa, Somija), kas ir iesniedzējtiesa.
- 27 Šis pārsūdzības pamatojumā A būtībā apgalvo, ka, ņemot vērā piemērojamā tiesiskā regulējuma imperatīvumu, tai un B nebija tiesību klusējot vai jebkādā citā veidā noslēgt vienošanās par nokavējuma procentu samaksu, ar kurām tiek aizskartas attiecīgā kreditora tiesības.
- 28 Turklāt attiecībā uz Maksāšanas noteikumu likuma 11. panta 1. un 2. punktu A apgalvo, ka katrs individuālais pasūtījums ir līgums un ka šajā gadījumā runa nav par ilgtermiņa vienošanos vai praksi, kas būtu radusies pirms šā likuma spēkā stāšanās dienas.

- 29 Savukārt B un C mantinieku kopums uzskata, ka ar līguma noteikumu vai praksi ir iespējams atkāpties no datuma, kurā sāk skaitīt nokavējuma procentus.
- 30 Iesniedzējtiesa uzskata, ka Tiesas judikatūrā, it īpaši 2017. gada 1. jūnija spriedumā *Zarski* (C-330/16, EU:C:2017:418), nav sniegta skaidra atbilde par Direktīvas 2011/7 12. panta 4. punktā ietvertās frāzes “līgumi, kas noslēgti pirms 2013. gada 16. marta” tvērumu gadījumā, kad attiecīgo pušu prakse attiecībā uz nokavējuma procentu samaksu ir uzskatāma par uzsāktu pirms šā datuma, bet katrs nokavētais maksājums, par kuru tiek prasīti nokavējuma procenti un kompensācija par atgūšanas izmaksām, ir veikts pēc šā datuma. Tāpat nedz piemērojamajā tiesiskajā regulējumā, nedz šajā judikatūrā neesot skaidri norādīts, vai attiecīgo pušu prakse, saskaņā ar kuru kreditors maksājumu neilgu kavējumu gadījumā nav piemērojis sankcijas par nokavējumu, var uzskatīt par acīmredzami netaisnu līguma noteikumu vai praksi.
- 31 Iesniedzējtiesa šajā ziņā norāda, ka, transponējot Direktīvu 2011/7 Somijas tiesību aktos, valsts likumdevējs ir izmantojis šīs direktīvas 12. panta 4. punktā paredzēto iespēju.
- 32 Turklāt – kā tika nospriests pirmajā instancē un apelācijas instancē – līgumiskā prakse, kura starp A un B ir nepārtraukti turpinājusies kopš 2009. gada un saskaņā ar kuru rēķinu samaksas kavēšana līdz pat vienam mēnesim nerada sankcijas par nokavējumu, uz valsts tiesību normu pamata ir kļuvusi par to līgumu neatņemamu sastāvdaļu, kuri noslēgti starp tām.
- 33 Tomēr, ņemot vērā Tiesas judikatūru, nav skaidrs, vai šāda prakse, pieņemot, ka tā ir kļuvusi saistoša šim pusēm pirms 2013. gada 16. marta, kā arī visi individuālie pasūtījumi, kas starp minētajām pusēm ir veikti kopš šā datuma, ir jāuzskata par līgumu, kas noslēgts pirms 2013. gada 16. marta Direktīvas 2011/7 12. panta 4. punkta izpratnē, un tādējādi to kopums būtu izslēgts no Direktīvas 2011/7 piemērošanas jomas.
- 34 Gadījumā, ja Direktīva 2011/7 būtu piemērojama pasūtījumiem, kas veikti pēc 2013. gada 16. marta, kaut arī attiecīgā prakse ir tikusi ieviesta pirms šā datuma, iesniedzējtiesa jautā, vai šāda prakse ir uzskatāma par līguma noteikumu vai praksi, ar kuru ir izslēgta, pirmkārt, procentu samaksa par nokavētu maksājumu Direktīvas 2011/7 7. panta 2. punkta izpratnē, un, otrkārt, kompensācija par atgūšanas izmaksām šīs direktīvas 7. panta 3. punkta izpratnē, un, vai tā būtu jāuzskata par “[acīm]redzami netaisnu” pirmās no šīm tiesību normām izpratnē un jāprezumē, ka tā ir “[acīm]redzami netaisn[a]” otrās minētās tiesību normas izpratnē.
- 35 Iesniedzējtiesas ieskatā atteikšanās no procentiem par kavēto maksājumu un kompensācija par atgūšanas izmaksām, kuras ar to saistītas, šajā gadījumā ir balstīta uz praksi, ka attiecīgais kreditors ir piekritis tos nepieprasīt par īslaicīgiem maksājumu kavējumiem, proti, laiku, kas ir īsāks par vienu mēnesi, ja vien tiek veikta pamatsummas samaksa. Taču Tiesas judikatūra nesniedzot atbildi uz jautājumu, vai šāda prakse var būt saistoša šim kreditoram, ar to nepārkāpjot Direktīvu 2011/7.
- 36 Šajā ziņā iesniedzējtiesa būtībā vēlas uzzināt, vai ir piemērojamas atziņas, kas izriet no 2017. gada 16. februāra sprieduma *IOS Finance EFC* (C-555/14, EU:C:2017:121) un 2020. gada 28. janvāra sprieduma *Komisija/Itālija (Maksājumu kavējumu novēršanas direktīva)* (C-122/18, EU:C:2020:41), jo lietās, kurās pasludināti šie spriedumi, maksājumu kavējumā bija vainojamas valsts iestādes, savukārt pamatlietā šajos kavējumos ir vainojami privāttiesību subjekti.

37 Šādos apstākļos *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

- “1) Vai Direktīvas 2011/7 12. panta 4. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalstis no šīs direktīvas piemērošanas jomas var izslēgt ar [nokavējuma procentu un kompensāciju par atgūšanas izmaksām] saistītu līgumisku praksi, kas pušu starpā pirms 2013. gada 16. marta ir tikusi pastāvīgi piemērota individuālajiem pasūtījumiem, pat ja individuālie pasūtījumi, uz kuriem attiecas apgalvotās kavējuma sekas, ir tikuši veikti pēc šā datuma?
- 2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir noliedzoša: vai Direktīvas 2011/7 7. panta 2. un 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka pirmajā jautājumā aprakstītā līgumiskā prakse ir jāuzskata par līguma noteikumu vai praksi šo tiesību normu izpratnē, atbilstoši kam tiek izslēgti nokavējuma procenti vai atgūšanas izmaksu kompensācija?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

- 38 Ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas uzzināt, vai Direktīvas 2011/7 12. panta 4. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalstis no šīs direktīvas piemērošanas jomas var izslēgt līgumisku praksi attiecībā uz nokavējuma procentu samaksu un kompensāciju par atgūšanas izmaksām, ja šī prakse starp attiecīgajām pusēm ir tikusi iedibināta pirms 2013. gada 16. marta, bet individuālie pasūtījumi, pamatojoties uz kuriem ir tikuši pieprasīti procenti par maksājuma kavējumu un šāda kompensācija, ir veikti, sākot no šā datuma.
- 39 Direktīvas 2011/7 12. panta 4. punktā dalībvalstīm ir ļauts, transponējot šo direktīvu, lemt par to, vai tās vēlas no šīs direktīvas piemērošanas jomas izslēgt “līgumus, kas noslēgti pirms 2013. gada 16. marta”.
- 40 Tiesa jau ir uzsvērusi, ka šī tiesību norma visā Eiropas Savienībā ir jāinterpretē autonomi un vienveidīgi (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2017. gada 1. jūnijs, *Zarski*, C-330/16, EU:C:2017:418, 25. un 26. punkts).
- 41 Turklāt tā jau ir norādījusi, ka, analizējot šīs tiesību normas formulējumu, ir secināms, ka, izmantodams vārdkopu “līgumiem, kas noslēgti”, Savienības likumdevējs ir vēlējis ļaut dalībvalstīm līgumattiecības, kas noslēgtas pirms 2013. gada 16. marta, no Direktīvas 2011/7 piemērošanas jomas izslēgt visā to kopumā, proti, ieskaitot arī no šīm līgumattiecībām izrietošās tiesiskās sekas, kuras iestājas vēlāk (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2017. gada 1. jūnijs, *Zarski*, C-330/16, EU:C:2017:418, 25., 26. un 29. punkts).
- 42 Otrkārt, tā konstatēja, ka šo interpretāciju apstiprina attiecīgās tiesību normas konteksts un it īpaši Direktīvas 2011/7 13. panta tvērums – ar minēto pantu no 2013. gada 16. marta ir atcelta Direktīva 2000/35, vienlaikus paredzot, ka šī direktīva joprojām ir piemērojama tiem līdz minētajai dienai noslēgtajiem līgumiem, kuriem Direktīva 2011/7 nav piemērojama saskaņā ar tās 12. panta 4. punktu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2017. gada 1. jūnijs, *Zarski*, C-330/16, EU:C:2017:418, 30. un 31. punkts).

- 43 Tiesa no šiem apstākļiem secināja – ja dalībvalsts ir izmantojusi tai Direktīvas 2011/7 12. panta 4. punktā sniegto iespēju, pirms 2013. gada 16. marta noslēgtie līgumi, ievērojot Direktīvas 2000/35 6. panta 3. punkta b) apakšpunktā paredzēto iespēju attiecībā uz līgumiem, kas noslēgti pirms 2002. gada 8. augusta, tiek reglamentēti pēdējā minētajā direktīvā, tostarp attiecībā uz to sekām nākotnē. Līdz ar to prasījumiem par maksājumiem, kas bija jāveic pēc 2013. gada 16. marta, Direktīvas 2011/7 normas nevar būt piemērojamas, ja līgums, saskaņā ar kuru šie maksājumi ir jāveic, ir noslēgts pirms minētā datuma un attiecīgā dalībvalsts ir izmantojusi Direktīvas 2011/7 12. panta 4. punktā paredzētās tiesības (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2017. gada 1. jūnijs, *Zarski*, C-330/16, EU:C:2017:418, 32. un 33. punkts).
- 44 Tātad Tiesa ir nospriedusi, ka Direktīvas 2011/7 12. panta 4. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka maksājumu kavējumus, kuri notikuši, izpildot līgumu, kas noslēgts pirms 2013. gada 16. marta, dalībvalstis var izslēgt no šīs direktīvas piemērošanas jomas pat tad, ja šie kavējumi notiek pēc minētā datuma (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2017. gada 1. jūnijs, *Zarski*, C-330/16, EU:C:2017:418, 34. punkts).
- 45 No iepriekš minētā izriet, ka noteicošais elements, lai izvērtētu, vai tāda līgumiska prakse kā pamatlietā, saskaņā ar Direktīvas 2011/7 12. panta 4. punktu var tikt atbrīvota no šīs direktīvas prasībām, ir datums, kad noslēgts līgums, uz kura pamata maksājumi ir jāveic.
- 46 Tomēr ir jākonstatē, ka šīs direktīvas 28. apsvēruma pēdējā teikumā ir noteikts, ka minētajai direktīvai nevajadzētu skart tostarp valstu tiesību normas par līgumu noslēgšanas kārtību. No tā izriet, ka tieši saskaņā ar piemērojamajām valsts tiesību normām valsts tiesai ir jānosaka, vai tās vērtējumam pakļautie apstākļi ir izraisījuši līguma noslēgšanu un attiecīgā gadījumā – šā līguma noslēgšanas datumu.
- 47 Šajā gadījumā iesniedzējtiesa norāda, ka saskaņā ar valsts tiesību normām attiecīgā prakse, kas nepārtraukti tika īstenota kopš 2009. gada, ir kļuvusi par A un B starpā pastāvošo līgumattiecību “neatņemamu sastāvdaļu”. Turklāt no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka šī prakse šiem lietas dalībniekiem esot kļuvusi saistoša pirms 2013. gada 16. marta un līdz ar to tā ietilpst līgumiskās attiecībās, kas nodibinātas pirms šā datuma, taču to pārbaudīt ir iesniedzējtiesas ziņā.
- 48 Tādējādi iesniedzējtiesai atliek pārbaudīt, vai saskaņā ar piemērojamajām valsts tiesību normām ir uzskatāms, ka ikreiz, kad B veicis individuālu preču pasūtījumu no A, ir noslēgts jauns līgums, un vai tad, ja šis līgums ir noslēgts 2013. gada 16. martā vai vēlāk, saskaņā ar Direktīvas 2011/7 12. panta 4. punktu tas nevar tikt izslēgts no tās piemērošanas jomas. Savukārt, ja iesniedzējtiesa konstatē, ka šādi individuāli pasūtījumi nav uzskatāmi par patstāvīgiem līgumiem, bet gan par tāda līguma izpildi, kurš noslēgts pirms 2013. gada 16. marta, šis līgumiskais kopums neietilpst šīs direktīvas piemērošanas jomā, jo Somijas Republika ir izmantojusi šajā tiesību normā paredzēto iespēju.
- 49 Ņemot vērā visus iepriekš izklāstītos apsvērumus, uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2011/7 12. panta 4. punkts ir jāinterpretē šādi: saskaņā ar piemērojamajām valsts tiesību normām dalībvalstis no šīs direktīvas piemērošanas jomas var izslēgt līgumisku praksi attiecībā uz nokavējuma procentiem un kompensāciju par atgūšanas izmaksām, ja tā ietilpst līgumā, kas saskaņā ar piemērojamajām valsts tiesībām noslēgts pirms 2013. gada 16. marta. Individuālie pasūtījumi, uz kuru pamata tiek pieprasīti nokavējuma procenti un šāda kompensācija un kuri ir tikuši veikti, sākot no šā datuma, var tikt izslēgti no Direktīvas 2011/7 piemērošanas jomas ar nosacījumu, ka tie ir tikai tāda līguma izpilde, kas saskaņā ar

piemērojamajām valsts tiesībām ir noslēgts pirms 2013. gada 16. marta. Savukārt, ja saskaņā ar šīm tiesību normām šie individuālie pasūtījumi ir patstāvīgi līgumi, kas noslēgti, sākot no minētā datuma, tie nevar tikt izslēgti no šīs direktīvas piemērošanas jomas.

Par otro jautājumu

- 50 Ar otro jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas uzzināt, vai gadījumā, ja Direktīva 2011/7 ir piemērojama pamatlietai, tās 7. panta 2. un 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā tāda prakse, saskaņā ar kuru attiecībā uz maksājumu kavējumiem, kas ir īsāki par vienu mēnesi, kreditors apmaiņā pret parāda pamatsummas samaksu neiekasē nedz procentus par nokavēto maksājumu, nedz kompensāciju par atgūšanas izmaksām.
- 51 Ir jānorāda, ka atbilstoši Direktīvas 2011/7 1. panta 1. punktam tās mērķis ir apkarot maksājumu kavējumus komercdarījumos, jo atbilstoši šīs direktīvas 12. apsvērumam tas ir līguma pārkāpums, kas iesniegto rēķinu samaksas nokavējuma zemās vai nulles procentu likmes dēļ parādniekiem ir kļuvis finansiāli izdevīgs (spriedums, 2017. gada 16. februāris, *IOS Finance EFC*, C-555/14, EU:C:2017:121, 24. punkts).
- 52 Lai sasniegtu šo mērķi, ar Direktīvu 2011/7 tomēr nav pilnībā saskaņotas visas normas par maksājuma kavējumiem komercdarījumos (spriedums, 2017. gada 16. februāris, *IOS Finance EFC*, C-555/14, EU:C:2017:121, 25. punkts).
- 53 Proti, tāpat kā Direktīvā 2000/35, Direktīvā 2011/7 ir paredzēti tikai daži noteikumi šajā jomā, tostarp noteikumi par nokavējuma procentiem un kompensācija par atgūšanas izmaksām (šajā ziņā skat. spriedumu, 2017. gada 16. februāris, *IOS Finance EFC*, C-555/14, EU:C:2017:121, 26. punkts).
- 54 Šajā ziņā dalībvalstīm saskaņā ar Direktīvas 2011/7 3. panta 1. punktu un 6. pantu ir jānodrošina, lai komercdarījumos starp uzņēmumiem kreditoram, kurš ir izpildījis savas saistības un kurš noteiktajā termiņā nav saņēmis maksājamo summu, ir tiesības pieprasīt nokavējuma procentus bez vajadzības atgādināt, kā arī saņemt kompensāciju par atgūšanas izmaksām, kas tam radušās, izņemot gadījumus, kad attiecīgais parādnieks nav atbildīgs par maksājuma kavējumu.
- 55 Šajā nolūkā minētās direktīvas 7. panta 1. punktā dalībvalstīm patiešām ir likts noteikt, ka līguma noteikums vai prakse attiecībā uz maksājuma datumu vai termiņu, nokavējuma procentu likmi vai atgūšanas izmaksu kompensāciju nav izpildāma vai rada iemeslu prasībai par zaudējumu atlīdzību, ja tā ir acīmredzami netaisna pret kreditoru. Turklāt šā 7. panta 1. punkta piemērošanas nolūkā, pirmkārt, tā 2. punktā ir paredzēts, ka par acīmredzami netaisnu uzskata jebkuru līguma noteikumu vai praksi, kas izslēdz procentu samaksu par kavētu maksājumu, un, otrkārt, tā 3. punktā ir paredzēts, ka par acīmredzami netaisnu uzskata līguma noteikumu vai praksi, kas izslēdz kompensāciju par tā 6. pantā paredzētajām atgūšanas izmaksām.
- 56 Tomēr no šiem noteikumiem izriet, ka tajos ir vienīgi garantēts, ka it īpaši Direktīvas 2011/7 3. panta 1. punktā un 6. pantā paredzētie apstākļi piešķir kreditoram tiesības prasīt maksājuma kavējuma procentus un kompensāciju par atgūšanas izmaksām. Kā izriet no šīs direktīvas 28. apsvēruma, nespējas izslēgt šādas tiesības līgumiskā ceļā mērķis ir likt šķēršļus līgumslēgšanas brīvības ļaunprātīgai izmantošanai, kaitējot kreditoram, kurš līguma slēgšanas brīdī nevarētu no tā atkāpties (šajā nozīmē pēc analogijas skat. spriedumu, 2017. gada 16. februāris, *IOS Finance EFC*, C-555/14, EU:C:2017:121, 29. punkts).

- 57 Citiem vārdiem sakot, Direktīvas 2011/7 7. panta 2. un 3. punkta mērķis ir novērst to, ka kreditora atteikšanās no procentiem par maksājuma kavējumu vai kompensāciju par atgūšanas izmaksām notiek, jau noslēdzot līgumu, proti, brīdī, kad tiek īstenota kreditora līgumslēgšanas brīvība, un tādējādi novērst iespējamu risku, ka parādnieks ļaunprātīgi izmanto šo brīvību, kaitējot kreditoram (spriedums, 2017. gada 16. februāris, *IOS Finance EFC*, C-555/14, EU:C:2017:121, 30. punkts).
- 58 Savukārt, ja Direktīvā 2011/7 paredzētie nosacījumi ir izpildīti un ir maksājami nokavējuma procenti, kā arī kompensācija par atgūšanas izmaksām, kreditoram, ņemot vērā savu līgumslēgšanas brīvību, ir jāsauglabā iespēja atteikties no šo procentu un šīs kompensācijas summu iekasēšanas, it īpaši pretī saņemot tūlītēju pamatsummas samaksu. To turklāt apstiprina šīs direktīvas 16. apsvērumus, kurā ir precizēts, ka nevajadzētu uzlikt kreditoram par pienākumu pieprasīt procentus par maksājuma kavējumu (spriedums, 2017. gada 16. februāris, *IOS Finance EFC*, C-555/14, EU:C:2017:121, 31. un 32. punkts).
- 59 Līdz ar to no Direktīvas 2011/7 neizriet, ka tā liedz kreditoram brīvprātīgi atteikties no tiesībām pieprasīt procentu samaksu par maksājuma kavējumu, kā arī kompensāciju par atgūšanas izmaksām. Tādēļ šāda atteikšanās būtu jāpakārto nosacījumam, ka tā ir panākta, brīvprātīgi vienojoties, lai tā savukārt nebūtu kreditora līgumslēgšanas brīvības ļaunprātīga izmantošana, kurā būtu vainojams parādnieks (spriedums, 2017. gada 16. februāris, *IOS Finance EFC*, C-555/14, EU:C:2017:121, 33. un 34. punkts).
- 60 Šajā ziņā, ņemot vērā iesniedzējtiesas paustās šaubas, vēl ir jāpiebilst, pirmkārt, ka šā sprieduma 56.–59. punktā atgādinātās judikatūras atziņas ir piemērojamas tādiem apstākļiem kā pamatlietā esošie. Lai gan, protams, lieta, kurā tika paustas šīs judikatūras atziņas, attiecās uz darījumiem starp uzņēmumiem un valsts iestādēm, bet pamatlietā runa ir par darījumiem starp uzņēmumiem, tomēr ir jākonstatē, ka šīs atziņas attiecas uz Direktīvas 2011/7 7. panta 2. un 3. punkta tvērumu un ka, runājot par šajās tiesību normās paredzētajām kvalifikācijām, tajās nav veikts nošķirums atkarībā no attiecīgā komercdarījuma veida. Otrkārt, attiecībā uz lietu, kurā tika pasludināts 2020. gada 28. janvāra spriedums Komisija/Itālija (Maksājumu kavējumu novēršanas direktīva) (C-122/18, EU:C:2020:41), ir pietiekami konstatēt, ka tā attiecas uz šīs direktīvas 4. panta 3. un 4. punkta noteikumiem, kuri pamatlietā netiek aplūkoti.
- 61 Šajā gadījumā no iesniedzējtiesas lēmuma neizriet, vai ar pamatlietā aplūkoto praksi kreditors ir brīvprātīgi atteicies no savām tiesībām pieprasīt nokavējuma procentus, kā arī kompensāciju par atgūšanas izmaksām šā sprieduma 57.–59. punktā atgādinātās judikatūras izpratnē. Tādējādi iesniedzējtiesai, kurai vienīgajai ir kompetence izvērtēt faktus, ir jānosaka, vai var uzskatīt, ka ar savu praksi neatgūt summas, kas atbilst šiem procentiem un šo kompensāciju, kreditors ir brīvprātīgi piekritis atteikties no šo procentu un šīs kompensācijas summu samaksas – ir jāprecizē, ka šāda piekrišana nevar tikt izteikta brīdī, kad tika noslēgts līgums, uz kura pamata attiecīgie maksājumi bija jāveic.
- 62 Ņemot vērā visus iepriekš izklāstītos apsvērumus, uz otro jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2011/7 7. panta 2. un 3. punkts ir jāinterpretē šādi: tam nav pretrunā tāda prakse, saskaņā ar kuru attiecībā uz maksājumu kavējumiem, kas ir īsāki par vienu mēnesi, kreditors apmaiņā pret iekasējamo parādu pamatsummas samaksu neiekasē nedz procentus par nokavēto maksājumu, nedz kompensāciju par atgūšanas izmaksām, ar nosacījumu, ka, šādi rīkojoties, kreditors ir brīvprātīgi atteicies no summām, kuras ir iekasējamas kā šādi procenti un šāda kompensācija.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 63 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība izriet no tiesvedības, kas notiek iesniedzējtiesā, tāpēc tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (desmitā palāta) nospriež:

- 1) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/7/ES (2011. gada 16. februāris) par maksājumu kavējumu novēršanu komercdarījumos 12. panta 4. punkts

ir jāinterpretē tādējādi, ka

saskaņā ar piemērojamajām valsts tiesību normām dalībvalstis no šīs direktīvas piemērošanas jomas var izslēgt līgumisku praksi attiecībā uz nokavējuma procentiem un kompensāciju par atgūšanas izmaksām, ja tā ietilpst līgumā, kas saskaņā ar piemērojamajām valsts tiesībām noslēgts pirms 2013. gada 16. marta. Individuālie pasūtījumi, uz kuru pamata tiek pieprasīti nokavējuma procenti un šāda kompensācija un kuri ir tikuši veikti, sākot no šā datuma, var tikt izslēgti no Direktīvas 2011/7 piemērošanas jomas ar nosacījumu, ka tie ir tikai tāda līguma izpilde, kas saskaņā ar piemērojamajām valsts tiesībām ir noslēgts pirms 2013. gada 16. marta. Savukārt, ja saskaņā ar šīm tiesību normām šie individuālie pasūtījumi ir patstāvīgi līgumi, kas noslēgti, sākot no minētā datuma, tie nevar tikt izslēgti no šīs direktīvas piemērošanas jomas.

- 2) Direktīvas 2011/7 7. panta 2. un 3. punkts

ir jāinterpretē tādējādi, ka

tam nav pretrunā tāda prakse, saskaņā ar kuru attiecībā uz maksājumu kavējumiem, kas ir īsāki par vienu mēnesi, kreditors apmaiņā pret iekasējamo parādu pamatsummas samaksu neiekasē nedz procentus par nokavēto maksājumu, nedz kompensāciju par atgūšanas izmaksām, ar nosacījumu, ka, šādi rīkojoties, kreditors ir brīvprātīgi atteicies no summām, kuras ir iekasējamas kā šādi procenti un šāda kompensācija.

[Paraksti]